Murind bătrânul mitropolit Iov Boreţki, Bunul Dumnezeu a rânduit ca arhimandritul Petru să fie ales ca Mitropolit al Kievului, Haliciului (Galiţia) şi a toata Rusia (Mica, n.n.); aceasta datorită originii sale voievodale, dar mai ales pregătirii sale teologice şi sprijinului celor care îl cunoştea şi care vedeau în el salvarea Ortodoxiei ameninţată de iezuiţii latini. Hirotonia în arhiereu a avut loc la 28 aprilie 1633 având în fruntea soborului pe patriarhul Teofan al Ierusalimului ca delegat al lui Kiril Lukaris, patriarhul ecumenic de atunci.

Ca Mitropolit al Bisericii Ortodoxe ucraino-ruse din Polonia, timp de 13 ani, a desfăşurat o intensa activitate bisericeasca şi culturala, mai ales în domeniul tipăririi de cărţi bisericeşti, cunoscându-se peste 50 de cărţi îngrijite de el.

Printre cărţile de slujbă, cea mai importanta este Evhologhionul sau Trebnicul (1646), care conţine o parte originală şi anume, explicarea sensurilor liturgice şi dogmatice ale slujbelor, precum şi felul cum sa se pregătească preoţii pentru săvârşirea lor.4 Alte cărţi de slujba, tipărite de el sunt Liturghierul (1629), Evangheliarul (1636), Apostolul (1638), Psaltirea (1640), etc.

Dintre cărţile de apărare a Ortodoxiei amintim Lithos (1644) în care combate primatul papal şi Filioque printr-o expunere irenică şi obiectivă a dogmelor ortodoxe.

II

Cea mai importantă lucrare a acestui sfânt ierarh este desigur **Mărturisirea Ortodoxă** (Pravoslavnica Mărturisire), alcătuită în intenţia de a face o precizare a doctrinei ortodoxe, expusă la un şi mai mare pericol după apariţia - la Geneva, în 1629 şi 1633 - a unei Mărturisiri de credinţa calvinizantă, pusa sub numele Patriarhului Ecumenic Kiril Lucaris.

În 1640 Movilă convoacă la Kiev un Sinod care cercetează o mărturisire de credinţă alcătuită de el în latină: "Expositio fidei Ecclesiae Russiae Minoris", împărţită după cele trei virtuţi teologice – credinţa, nădejdea şi dragostea – cu 261 de întrebări şi răspunsuri. Sinodalii n-au căzut de acord asupra a doua puncte şi au cerut părerea Patriarhului Ecumenic.

Astfel s-a ajuns la necesitatea unei întruniri teologice inter-ortodoxe. Singurul loc posibil pentru convocarea unei astfel de întruniri era oraşul Iaşi, unde domnea Vasile Lupu, sprijinitor al Bisericilor Ortodoxe de pretutindeni. La această conferinţă ţinută în trapeza Mănăstirii Sfinţii Trei Ierarhi din Iaşi, au fost prezenţi delegaţi din partea Patriarhiei Ecumenice, ai Bisericii din Kiev şi ai Bisericii moldovene, în frunte cu Mitropolitul Varlaam. Ei au analizat Mărturisirea de credinţa a lui Petru Movila, respingând doar cele doua puncte: purgatoriul şi timpul prefacerii elementelor la Sfânta Liturghie, corectările fiind făcute de Meletie Sirigul, cel mai învăţat teolog grec al secolului al XVIIlea, prezent la Iaşi.

Deşi acest mare teolog a corectat doar cele două puncte evident greşite, el avea îndoială şi reţinere asupra mai multor probleme. Fiind foarte rigorist şi ataşat de tradiţia bizantină el a văzut, pe bună dreptate, că Mărturisirea lui Petru Movilă are foarte multe influenţe latine, dacă nu ca doctrină cel puţin ca mod de prezentare. Mai mulţi teologi contemporani sunt de acord cu faptul că prin această Mărturisire pătrunde scolastica în teologia ortodoxă, alţii acuzându-l pe mitropolitul Petru că ar fi copiat această Expunere din Catehismul (Romano - Catolic al) lui Canisius sau cel puţin a rămas foarte mult influenţat de el.5 Teologia lui Petru Movilă este foarte antropocentrică, spunea undeva episcopal

4 Acest Trebnic este foarte mult criticat de liturgiştii şi dogmatiştii contemporani. Trebuie să ştim că Petru Movilă a scris această carte în urma constatărilor de necunoaştere de către preoţi a rânduielilor Sf. Taine şi Ierurgii şi în acelaşi timp, a rezervelor clericilor ucraineni faţă de ediţiile cărţilor de cult editate la Moscova. Tocmai de aceea, el încearcă să facă o operă originală în baza manuscriselor greceşti şi slavone mai vechi, iar explicaţiile dogmatice şi cazuistice le împrumută din

Euhologiul roman editat de papa Paul al V-lea în 1615. Deşi mai multe elemente ale Trebnicului movilean au fost aspru criticate, încă la sfârşitul secolului al XVII-lea, o bună parte din ele au fost preluate şi de ediţiile de la Moscova şi treptat şi de cele româneşti (Cf. http://www.wikiznanie.ru/ru-wz/index.php/Требник_Петра_Могилы).

5 Cf. G. Racoveanu, în ***Predania,*** Ed. Deisis, 2001, p.131 şi la Paul Evdokimov, ***Hristos în gândirea rusă,*** Ed. Symbol, trad. Pr. Ion Buga, p.65.